

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 4 K, pol leta 2 K in za četrto leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 5 K, za druge izvenavstrijske dežele 6 K. Kdor hodi sam ponj, plača na leto samo 3 K. Naročnina se pošilja na: Upravništvo Slovenskega Gospodarja v Mariboru. — List se dopušlja do odpovedi. — Udje „Kafol. tiskovnega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 vin. — Uredništvo: Koroška cesta št. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo: Koroška cesta št. 5. vsprejema naročnine, inserate in reklamacije.

Za inserate se plačuje od enostopne petivrstice za enkrat 15 vin., za dvakrat 25 vin., za trikrat 35 vin. Za večkratne oglase primeren popust. Inserati se sprejemajo do torika popoldne. — Ne zaprete reklamacije so poštnine proste.

Balkanski agrarci.

Ne samo v Avstriji in Nemčiji, ampak tudi na Balkanu agrarno vprašanje od dne do dne postaja aktualnejše. Kako silno se je razvil agrarni pokret v Bulgariji od zadnjih decemberskih volitev sem, je znano. Agrarna stranka v Bulgariji je danes ne samo najmočnejša politična, ampak tudi najmočnejša gospodarska, oziroma socialna stranka, katera stremi pred vsem po okrepitvi srednjega kmečkega posestva, dočim zahteva kolikor mogoče veliko obremenjenost veleposestva ali pa celo razdelitev prevelikih latifundijev, prav kakor namerava jo to tudi v Rumuniji.

V Srbiji je kmečkega prebivalstva nad 85 odstotkov. Srbom dela največ preglavice agrarno vprašanje v Novi Srbiji. Ne samo, da tam niso posestva zarisana v nikakem katastru, tako da prav za prav nihče natanko ne ve, kaj in koliko posestva je njegovega, — še večje težave povzročajo turški gospodarji. Turki, po milosti turških vlad gospodarji srbskega ozemlja, se trumoma izseljujejo, svoja spahijska, t. j. najemniška prava pa prodajajo srbskim špekulantom, ki so sem in tja hujši gospodarji kakor so bili Turki; špekulanti namreč računajo pred vsem na dobičkonosen odkup svojih pravic. Kolikor več Turkov bo svoje pravice Srbom prodalo, toliko težje bo stališče srbske vlade pri odkupu: Turke bi se dalo pač smatrati kot tujce, ki so zemljo nekdanj ugrabili in bi morali biti zadovoljni prav za prav s tem, da so se smeli par stoletij rediti od žuljev srbskega kmeta; tega stališča pa vlada domačinom nasproti ne bo tako lahko zavzemala. Zato bi bilo mogoče dobro, če bi srbska vlada napravila energičen korak, špekulacije kratkim potom prepovedala in Turke ravnako tako razlastila kakor so Turki nekdanj srbske gospodarje zaslužili. Iz zgodovinsko priznanega ropa delati pravne podlage je pač mogoče po kakih turških paragrafih, po zdravi pameti pa ni treba. K večjemu iz ozirih humanitete bi se Turkom nakazala dosmrtna primerna pokojnina, a drugače nič. Država naj bi vzela v svojo last vsa osvojena turška zemljišča in tam naselila svoje stanovništvo brez špekulacij.

Tudi v Stari Srbiji se pojavlja agrarni pokret. Kmetje morajo plačati večino vsega davka, najhujše čutijo težko vojaško dolžnost — kaj čuda, če se počasi razvija tudi v kmečkih glavah misel dobiti primeren političen vpliv na vlado? Dolgo ne bo

trajalo, da bomo imeli v Srbiji poleg obstoječih petih strank še šesto, kmečko.

Tudi princa Wieda čakajo v Albaniji slične težave. Če se bo naslanjal samo na turške bege in veleposestnike, ljudstvo pa pustil stradati, potem bo težko kedaj doživel v svoji kneževini mir in red. Albanci so reveži, nimajo družega kakor par izstradanih koz in backov, a za tujca delati je težko. Kaj čuda, če se ljudstvo potem rajše vrže na rop? Agrarna reforma v Rusiji jasno kaže, kaj se da napraviti iz topih in indolentnih tlačanov, če se jim dá še tako skromna lastnina. Vprašati seveda se je treba, če ne bodo politični ozirni na Turke prevladali stvarnih potreb. Gotovo pa je, da bi v Albaniji srednji kmečki stan za mir in red mnogo več pomenil in vlado princa Wieda mnogo bolj utrdil, kakor ozirni na prekanjen in nezanesljiv mohamedanski element, ki ne spada drugam kakor preko Bospora. Bati se je le, da bo na princa Wieda in njegovo agrarno politiko bolj vplival zglede Bosne in Hercegovine, kakor bi bilo treba.

Agrarni pokret na Balkanu je sicer šele v povojih, a vendar je treba, da ga zasledujemo paznim okom. Vsi vemo, kako velike izpremembe je povzročilo agrarno gibanje na Nemškem in pri nas v notranji politiki, in ni dvoma, da bo sčasoma mogočno vplival tudi na politiko balkanskih držav. V kakšni smeri, to se pa ne more čisto nič vedeti.

Grozna brezposelnost v Ameriki.

Koncem januarja je znašalo število brezposelnih v Zjedinjenih državah Severne Amerike samo pri železnih in jeklenih tovarnah nad en milijon delavcev, poleg tega je bilo tudi skoro 300.000 rudarjev brez dela. Če se vpošteva vse brezposelne, znaša to število blizu eden in pol milijona. Grozna številka, tem groznejša za nas Slovence, ker je med temi reveži veliko število naših rojakov. Izguba na plačah znaša mesečno okrog 75.000.000 dolarjev, ali skoraj 375 milijonov kron. Velikanske jeklene tvornice v Pittsburgu, kjer je uslužbenih zelo veliko število naših rojakov, delajo samo s polovico delavci.

V Ameriko so drli ljudje kar trumoma. Enkrat je moralo priti do tega, da je tam zmanjkalo dela za vse. Izseljenci, ki so tam pričakovali dobrega kruha in udobnega življenja, sedaj s strahom pričakuje-

jo, kaj bo. V domovino ne morejo s praznim žepom. Marsikak posestnik si je izposodil denar na posestvo in odšel z najboljšimi nadami čez lužo. Sedaj ima od tega dolg za pot v Ameriko in dolg bo moral napraviti, če bo hotel priti domov. Naših ljudi se je bila lotila neka bolezen za izseljevanje. Sedaj bodo morda ozdravili; samo zdravilo bo precej drago. Od Amerike bo marsikoga glava bolela. V Ameriki so se po raznih »salunih« privadili zapravljati in veseljačenju. Tam je to šlo, ker so vsak teden dobili v roko nove dolarje. Kako bo pa s temi ljudmi, ko se vrnejo nazaj v domovino?! Amerika jim je izpila fizične sile. Amerika jim je ubila moralne sile! Kaj bodo ti ljudje počeli doma?

Če vpoštevam stroške za potovanje v Ameriko in nazaj in k temu prištejemo izgubo telesnih sil, ki so jih naši izseljenci izgubili v Ameriki, pa primerjamo s tem, kar so domov poslali, vidimo prav lahko, da nam je Amerika neprimerno več škodovala, kakor pa koristila. Korist od tega imajo le parobrodarske družbe in njih agenti, potem pa ameriški salunerji (gostilničarji), ki so spravili v svoje žepo milijone trdo prislužene denarja. Pri vinu, šnopsu in kartah so ginili zaslužki; domovina pa je pešala na izgubi mladih sil. Amerika je ubila stotisoče našega ljudstva. Ko se bodo ti ljudje vrnili, bodo samo v nadlego. Poljskega dela so se odvadili, odvadili so se domači hrani in starim običajem. Če bodo hoteli doma živeti tako, kakor v Ameriki, in to je pri mnogih pričakovati, bo kmalu lepo število naših kmečkih domov na bobnu. Bela Krajina in postojnski politični okraj sta pri tem najbolj prizadeta.

Paroplovne družbe sedaj že spekulirajo na povrat izseljencev v Evropo. Po ameriških listih so napravili silno kričečo reklamo, kako po ceni se pride sedaj — domov v Evropo. Dobiček le-tem nikakor ne odide.

Kam jadramo?

Pot nizdol v sužnost nam kaže Francija. Resnica je sicer, da imajo Francozi največ kapitalov, a ravnako je res, da ima Francija kot država največ dolgov. Njen državni dolg znaša danes okrog 40 milijard frankov. Obresti so sicer na francoskem majhne, vendar bodo plačali na leto okrog 1500 milijonov frankov. — Za vojsko in mornarico bodo izdali letos okrog

1200 milijonov. Oboje skupaj pa zneso 2700 milijonov frankov. — Francoski budget bo imel v izdatkih okrog 3500 milijonov frankov. Ako odštejemo od te vsote onih 2700 milj. nam ostane še 800 milijonov frankov za vse druge državne potrebe. V teh 800 milijonih so plače uradniške in pokojnine, ki vzamejo gotovo večjo polovico zase. Koliko pride torej za kulturne namene? Malo, prav malo, niti ena desetina vseh izdatkov.

To razmerje postaja pa leto za letom bolj neugodno, ker se stroški za obresti in vojaška bremena hitreje množe kot pa rastejo državni dohodki. Zato smemo sklepati, da kmalu pride čas, ko bodo v francoskem budgetu le še trojne vrste stroški, obresti, vojska, uradništvo.

Leta 1920. bo izgledal francoski budget v stroških nekako takole. Vseh stroškov 4.000 mil. frank. — Za obresti dolga 2.000 mil. fr. za vojsko in mornarico 1.500 mil. fr. za upravo 500 mil. frankov, to je skupaj 4.000 mil. frank.

To se pravi: polovica vseh dohodkov se porabi za obresti državnega dolga. Druga polovica pa za vojsko in uradništvo, ki imata nalogo to gospodarstvo braniti in vzdrževati.

Pri tej stopnji pa se razvoj nizdol ne bo ustavil, ampak pojde dalje. — Viri državnih dohodkov bodo usahnili, ako jih vlada iz državnih dohodkov ne goji in varuje. Davki bodo postajali vedno težji in neizterljivi, dolgovni državni in njih obrestovanje bo vedno rastlo. Da se vzdrži ravnotežje v budgetu, bo treba začeti varčevati in sicer najprej pri vojski in mornarici. Vsled tega bo moč in veljava države v mednarodni tekmi padala. Ko pri vojski ne bo mogoče nič več pristrichi, pridejo na vrsto uradniške plače in penziji, ki se jim deloma zmanjšajo ali neredno izplačujejo, kakor se n. pr. že godi v Turčiji.

To pojde tako dolgo naprej, da se bo nekega dne državna ura ustavila, potem pride — konec.

PO BUKAREŠKIH POGOVORIH.

(Od našega poročevalca.)

Belgrad. Od merodajne strani sem izvedel: Peterburške konference in pogovori med ministrskimi predsedniki Srbije, Rumunije in Grčije v Bukare-

LISTEK.

Iz življenja sibirskega turista.

Spisal V. Korolenko. — Poslovenil Fedor Aleksejevič.

Ujede.

Ko sem v mojem poštnem vozu dospel do broda, se je že temnilo. Sveža sapa je vela nad širono vodno gladino in gnala njene valčke enakomerno proti skalnatemu obrežju. Oddalec so zaslišali brodniki zvonjenje zvoncev moje trouprege in so me čakali s svojim brodom. Končno sem bil na mestu; voz so zapeljali gori, odvezali brod in veselo so udarjali vali ob bok našega broda; krmar ga je odrinil od brega in bolj in bolj je izginjalo obrežje izpred naših oči, kakor bi ga odnašali valovi, ki so udarjali vanj.

Razven našega voza sem zapazil na brodu še dva druga. Na enem sem mogel razločiti ne več mladega, krepkega moža, ki je bil najbrže trgovec, na drugem pa tri mlade ljudi, najbrže brezskrbne malomeščane. Trgovec je sedel nepremično na svojem vozu, se varoval pred vetrom z zavihanim ovratnikom in se ni zmenil za svoje slučajne sopotnike. Nasprotno pa so bili mladi ljudje zelo veseli in zgovorni. Eden izmed njih, ki je škilil in ki je imel ranjeno nosnico, je igral na svojo harmoniko vesele melodije in pel s svojim sur-

vim glasom pesmi, katerih hripave glasove je nosil veter čez širono, prosto gladino reke. Drugi, ki je imel v roki steklenico žganja in kozarec, je nalil žganja mojemu vozniku, in le tretji, zdrav mož pri tridesetih letih, krepak in lep, je ležal iztegnjen, glavo naslonjeno na roko, v svojem vozu in zasledoval s premissljuječim pogledom nad nami na nebu plavajoče sive oblake.

Že dva dni sem bil na poti iz gubernijskega mesta N., in vedno iznova so me srečavale te postave. Mudilo se mi je in potoval sem po opravkih, in vedno sem se sešel s tem trgovcem z vozom na dveh kolesih in dobrotejenim konjem, vedno s temi brezskrbnimi malomeščani z močnimi konji; vedno so mi sledili, po vsakem kratkem počitku sem jih našel na potu ali čakajoče me na kakem brodu.

»Kdo so?« sem vprašal mojega voznika, ko je stopil k vozu.

»Kostjuška s tovariši«, je rekel izogibajoč se.

»Kdo?« sem vprašal še enkrat, ker mi je bilo omenjeno ime popolnoma neznano. Voznik mi najbrže ni hotel povedati ničesar natančnejšega, ker bi najin pogovor sopotniki lahko slišali. Obrnil se je in pokazal v smeri po reki.

Ozrl sem se v pokazano smer. Po široki vodni gladini so se vzdigovali temni, visoki valovi, nad katerimi so krožili veliki beli vodni ptiči, podobni tonovščicam, se nenadoma potapljali v vodo in hitro zopet

* Rusko »čajka« (Larus, Möwe).

poiskali višino, napolnjujoč ozračje z divjim kričanjem.

»Ujede!« je pojasnil, ko je dospel brod do brega in bila odpeljana naša trouprega na cesto.

»Ti meščani so isto«, je nadaljeval, »nimajo niti posestva, niti hiše. Polje so baje imeli, pa tudi to so prodali. Sedaj se potepajo po cestah in so nevarni.«

»Ali ropajo?«

»Da, ropajo. Enemu potniku vzamejo z voza kovčeg, drugemu ukradejo denar in živež — to je njihovo opravilo... In če se jim slabo godi, uropajo tudi nam, voznikom, zadnjega konja od voza. Saj smo tudi mi ljudje, zaspimo — pa so že tu. Kostjuški je eden izmed nas voznikov z bičem ranil nos. Da, to je res... Ta Kostja — je najstrašnejši človek. Sedaj nima nobenega tovariša; enega je imel, pa je bil ubit...«

»Tako?«

»Da, zasačili so ga pri delu. Ni se mu posrečilo. Dobil je svoje plačilo.«

Pripovedovalec se je smejal v brado.

»Najprej so mu posekali prste, enega za drugim, nato so ga žgali z žarečim železom, nasadili na kol in ga pustili. In poginil je, pes!«

»Ali si morebiti znan z njimi? Zakaj so ti ponudili žganja?«

»Znani smo«, je rekel mrmraje, »tudi jaz sem jim ponudil mnogokrat žganja, kajti ti so vedno nevarni. In zapomni si: Kostjuška se gotovo ne vozi nocojšnjo noč brez namena... Zastonj ne upreže konj. — Plen

ima pred očmi, vrag! Tudi neki trgovec je bil tam,« je premissljuječ rekel, »ali je on, katerega...? Toda ne, ta ni tak. In pri njih je tudi neki novinec, ki ga še nisem videl do sedaj.«

»Ki je ležal v vozu?«

»Da, da... najbrže je tudi on eden njihove vrste. Krasen dečko!«

»Veš, gospod, ne vozi se ponoči!« je rekel nenadoma in se obrnil k meni, »ali ne sledijo morebiti tebi, psi?«

»Ali me poznaš?« sem vprašal.

»Kako«, je odklonivši vrazil. »Govore, da se bode peljal tu skozi neki kudinovski uradnik iz mesta; mene ne zanima.«

Gotovo so me poznali. Z vlado sem bil zapleten v neki proces za brate Kudinov in sem ga pred nekaj dnevi ugodno dovršil. Moji klientje so bili v tej okolici zelo znani, da, v vsej zahodni Sibiriji in proces je zbudil veliko zanimanja. Ko sem dobil precejšnjo vsoto denarja, sem hitel v N. N. Časa nisem imel veliko, pošta v N. N. je šla zelo redko; zato sem vozil denar s seboj. Vozil sem se dan in noč brez prestanka, čestokrat sem zavil tudi z glavne ceste, da bi pridobil več časa, vsled tega mi o mojem potovanju nastala govornica, ki je mogla zbuditi cele trume teh roparskih ptic, ni bila ravno tolažilna.

Pogledal sem okoli sebe. Vkljub temi sem zagledal pred seboj na poti hitro trouprego, in v majhni razdalji od nje — trgovčev voz...